

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa **JUDr. O.**, trvale bývajúceho v S., toho času bývajúceho vo V., proti odporkyni **R.**, bývajúcej v K., **o neplatnosť manželstva a o úpravu práv a povinností rodičov k maloletému A..A.**, nar. X., zastúpenému kolíznym opatrovníkom Ú., vedenej na Okresnom súde Kežmarok pod sp. zn. 8 C 85/2008, o dovolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 26. novembra 2012 sp. zn. 2 CoP 63/2012, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **o d m i e t a.**

Odporkyni náhradu trov dovolacieho konania nepriznáva.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Kežmarok rozsudkom z 23. júna 2011 č.k. 8 C 85/2008-321 v spojení s doplniacím rozsudkom z 10. mája 2012 č.k. 8 C 85/2008-364 zamietol návrh navrhovateľa o neplatnosť manželstva uzavretého s odporkyňou 7. februára 1998 a tiež zamietol jeho návrh, ktorým sa domáhal úpravy práv a povinností rodičov k maloletému A.. nar. X.. Účastníkom nepriznal právo na náhradu trov konania a Slovenskej republike náhradu trov konania nepriznal. Takto rozhodol, keď mal preukázané, že odporkyňa v čase uzavretia manželstva nebola spôsobilosti na právne úkony pozbavená, jej spôsobilosť na právne úkony v tom čase nebola ani obmedzená, a tiež nebolo preukázané, že odporkyňa v čase uzavretia manželstva trpela takou duševnou poruchou, ktorá by mala za následok obmedzenie alebo pozbavenie jej spôsobilosti na právne úkony. Neboli preto splnené zákonné predpoklady pre rozhodnutie o tom, že by manželstvo účastníkov malo byť určené za neplatné. V súvislosti s návrhom navrhovateľa na úpravu práv a povinností rodičov k maloletému dieťaťu poukázal na absenciu ustanovenia hmotného práva, na základe ktorého by bolo možné v konaní

o neplatnosť manželstva obligatórne rozhodnúť aj o výkone rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu v konaní o neplatnosť manželstva. O trovách účastníkov konania rozhodol podľa § 144 O.s.p. a o trovách konania štátu podľa § 148 ods. 1 O.s.p.

Krajský súd v Prešove na odvolanie navrhovateľa rozsudkom z 26. novembra 2012 sp. zn. 2 CoP 63/2012 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o zamietnutí návrhu o neplatnosť manželstva. V prevyšujúcej časti rozsudok v spojení s dopĺňacím rozsudkom zrušil a v tejto časti konanie zastavil a účastníkom nepriznal náhradu trov konania. Odvolací súd v zhode so súdom prvého stupňa konštatoval, že v konaní neboli preukázané zákonné predpoklady odôvodňujúce rozhodnutie o neplatnosti manželstva účastníkov. Poukázal na výsledky vykonaného dokazovania, najmä na závery znaleckého posudku znalkyne MUDr. Y., podľa ktorého odporkyňa v čase uzavretia manželstva netrpela žiadnou duševnou poruchou, ani duševnou chorobou a bola v plnej miere schopná (spôsobilá) k právnomu úkonu uzavretia manželstva. Ani odvolací súd nemal pochybnosti o správnosti obsahu tohto znaleckého posudku, ktorý bol nepochybne vypracovaný znalkyňou z odvetvia psychiatrie, spôsobilou a kompetentnou k danému znaleckému úkonu. Zdôraznil, že s obsahom znaleckého posudku boli účastníci konania oboznámení a súd prvého stupňa znalkyňu vypočul na pojednávaní konanom 1. októbra 2010. O námietke zaujatosti vznesenej navrhovateľom súd prvého stupňa rozhodol uznesením z 30. marca 2009 č.k. 8 C 85/2008-115, ktoré uznesenie odvolací súd 26. júna 2009 sp. zn. 4 Co 92/2009 potvrdil so záverom o nevyklúčení znalkyne z vypracovania posudku v predmetnej veci. K odvolacej námietke navrhovateľa ohľadne odňatia možnosti konať pred súdom za situácie, že súdom prvého stupňa nebol zabezpečený zvukový záznam priebehu pojednávania uviedol, že súd prvého stupňa vzhľadom na zdravotný stav navrhovateľa priebeh pojednávania z hľadiska technických možnosti súdu zabezpečoval pripojením dvoch PC monitorov tak, aby to, čo bolo obsahom zápisnice videl navrhovateľ na duálnom monitore. Navrhovateľ využil možnosť diktovať svoje vyjadrenia priamo asistentke senátu, ktorá ich spisovala do zápisnice o pojednávaní a túto možnosť mali aj odporkyňa a jej právny zástupca tak, aby aj ich vyjadrenia sa zobrazili po zápise na samostatnom monitore pred navrhovateľom. Zdôraznil, že navrhovateľ v konaní nemal požiadavku na tlmočenie alebo asistenta, či opatrovníka a v konaní sa obhajoval sám, i z hľadiska toho, že má dosiahnuté právnické vzdelanie. Odvolací súd uzavrel, že nemožno konštatovať, že súd prvého stupňa odňal možnosť účastníkovi konať pred súdom a porušil jeho právo na nestranný a spravodlivý súdny proces, ak pojednávanie pred súdom prebiehalo takým spôsobom, že sa nevyhotovil

celý zvukový záznam súdneho pojednávania, ale navrhovateľovi bolo umožnené sledovať zápis textu zápisnice. Odvolací súd k námietke navrhovateľa, že vo veci rozhodoval zaujatý sudca, podrobne rozviedol, ktorými uzneseniami odvolacieho súdu bolo o opakovaných námietkach zaujatosti vznesenými žalobcom voči vec prejednávajúcemu sudcovi JUDr. J. rozhodnuté so záverom o jeho nevylúčení z pojednávania a rozhodovania danej veci. Odvolací súd k návrhu navrhovateľa na úpravu práv a povinností rodičov k maloletému A.. pripustil možnosť, v prípade splnenia podmienok určených v § 36 Zákona o rodine, rozhodnúť v konaní o neplatnosť manželstva aj o výkone rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu. V tejto súvislosti poukázal na odvolaciemu súdu z jeho rozhodovacej činnosti známou skutočnosť, na prebiehajúce konanie na Okresnom súde Humenné pod sp. zn. 19 P 188/2007, ktoré začalo na základe skôr podaného návrhu, keď ide o konanie týkajúce sa totožných účastníkov a rovnakého predmetu konania. S poukazom na § 83 O.s.p., podľa ktorého začatie konania bráni tomu, aby o tej istej veci prebiehalo na súde iné konanie, zrušil rozsudok súdu prvého stupňa v označenej časti a konanie zastavil (§ 104 ods. 1 O.s.p.). Účastníkom nepriznal náhradu trov konania s poukazom na § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 144 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie navrhovateľ, ktorý prípustnosť dovolania vyvodzoval z § 237 písm. f/ O.s.p. Odňatie možnosti konať pred súdom zdôvodnil tým, že súd prvého stupňa mu neumožnil sledovať pojednávania za pomoci konferenčného snímania celého pojednávania zvukovým zariadením a jeho zaznamenaním na nosiči dát. Uviedol, že i napriek jeho opakovaným písomným a ústnym žiadostiam o zabezpečenie zvukového zariadenia, súd jeho požiadavke nevyhovel. Podľa jeho názoru v konaní boli splnené podmienky pre vylúčenie sudcov Okresného súdu Kežmarok z pojednávania a rozhodovania danej veci. Namietal, že maloletý nebol v konaní náležite zastúpený kolíznym opatrovníkom, keď 10. septembra 2010 a 1. októbra 2010 konal v jeho neprítomnosti. Nepovažoval za správny právny záver odvolacieho súdu o tom, že konanie vedené na Okresnom súde Humenné pod sp. zn. 19 P 188/2007 začalo skôr ako podal návrh o určenie neplatnosti manželstva. Navrhol rozsudok krajského súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

Odporkyňa žiadala dovolanie navrhovateľa ako nedôvodné zamietnuť.

Kolízny opatrovník maloletého vo svojom vyjadrení k dovolaniu poukázal na prebiehajúce konanie o úprave práv a povinností rodičov k maloletému A...

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), skúmal najskôr to, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému ho zákon pripúšťa.

Podľa § 236 ods. 1 O.s.p., dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

V prejednávanej veci odvolací súd rozhodol rozsudkom. V zmysle § 238 O.s.p. platí, že ak dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, vydanému v tejto procesnej forme, je prípustné, ak je ním napadnutý zmeňujúci rozsudok (§ 238 ods. 1 O.s.p.) alebo rozsudok, potvrdzujúci rozsudok súdu prvého stupňa, avšak len vtedy, ak odvolací súd v jeho výroku vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože po právnej stránke ide o rozhodnutie zásadného významu alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 (§ 238 ods. 3 O.s.p.).

V danej veci rozsudok odvolacieho súdu nevykazuje znaky rozsudku uvedeného v § 238 ods. 1 a 3 O.s.p., pretože nejde o zmeňujúci, ale potvrdzujúci rozsudok, vo výroku ktorého odvolací súd nevyslovil, že je dovolanie proti nemu prípustné a nejde ani o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4. Dovolanie nie je prípustné ani podľa § 238 ods. 2 z dôvodu, že dovolací súd vo veci doposiaľ nerozhodoval.

Osobitne však treba zdôrazniť, že v zmysle § 238 ods. 4 O.s.p. dovolanie nie je prípustné vo veciach upravených Zákonom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení.

V danom prípade dovolanie smeruje proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým sa rozhodlo vo veci upravenej Zákonom o rodine (vo veci neplatnosti manželstva). Napadnutý

rozsudok nevykazuje znaky rozsudku, proti ktorému je dovolanie prípustné, ale práve naopak, znaky rozsudku, v prípade ktorého je prípustnosť dovolania výslovne vylúčená.

S prihliadnutím na § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p. ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnuť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie prípustnosti dovolania smerujúceho proti rozsudku podľa § 238 O.s.p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku alebo uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia. Existencia žiadnej podmienky prípustnosti dovolania uvedenej v tomto zákonnom ustanovení dovolací súd nezistil.

So zreteľom na navrhovateľom tvrdený dôvod prípustnosti dovolania sa dovolací súd osobitne zameril na otázku opodstatnenosti tvrdenia, že v prejednávanej veci mu súdom bola odňatá možnosť pred ním konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Odňatím možnosti konať sa v zmysle uvedeného ustanovenia rozumie taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia tých jeho procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

O vadu, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ O.s.p. významná, ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne s ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva, ktoré mu právny poriadok priznáva. O takýto prípad v prejednávanej veci nejde z dôvodu, že súdy pri prejednávaní a rozhodovaní vecí postupovali v súlade s právnymi predpismi a navrhovateľovi neznemožnili uplatniť procesné práva priznané mu právnym poriadkom na zabezpečenie jeho práv a oprávnených záujmov.

Dovolateľ namietal odňatie možnosti konať pred súdom tým, že súd mu neumožnil sledovať priebeh pojednávania za pomoci konferenčného snímania pojednávania zvukovým zariadením a jeho zaznamenaním na nosiči dát.

Podľa § 40 ods. 1 veta prvá O.s.p. o úkonoch, pri ktorých súd koná s účastníkmi alebo vykonáva dokazovanie, spisuje sa zápisnica.

Podľa § 40 ods. 3 veta druhá a tretia O.s.p. predseda senátu alebo samosudca rozhoduje aj o návrhoch na doplnenie zápisnice a o námietkach proti jej zneniu. Každá námietka účastníka konania proti zneniu zápisnice, vedeniu konania alebo správania účastníkov konania, ktorej súd nevyhoví, musí byť v zápisnici uvedená.

Podľa § 56 ods. 1 vyhlášky č. 543/2005 Z.z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy (ďalej len „vyhláška č. 543/2005 Z.z.“) priebeh súdneho pojednávania možno zaznamenať pomocou technických zariadení určených na zaznamenávanie zvuku a obrazu. Takto vyhotovený záznam sa uchová na nosiči dát, ktorý sa po skončení súdneho pojednávania pripojí k súdnemu spisu, alebo sa v súdnom spise urobí poznámka, kde je nosič dát uložený.

Vyššie citované ustanovenia upravujú spôsob zaznamenávania priebehu súdneho pojednávania. Občiansky súdny poriadok ukladá súdu povinnosť o priebehu pojednávania spísať zápisnicu s právom účastníka podať návrhy na doplnenie zápisnice a námietky proti jej zneniu. Ustanovenie § 56 ods. 1 vyhlášky č. 543/2005 Z.z. dáva súdu možnosť, nie však povinnosť, priebeh pojednávania zaznamenať pomocou technických zariadení a prostriedkov určených na zaznamenávanie zvuku a obrazu. O tom, či priebeh súdneho pojednávania sa zaznamenáva aj pomocou technických zariadení a prostriedkov určených na zaznamenanie zvuku a obrazu rozhoduje predseda senátu alebo samosudca, ktorý pojednávanie vedie (§ 117 O.s.p.).

Z obsahu spisu, zápisnice o pojednávaní z 10. septembra 2010 (č.l. 177 a nasl.) vyplýva, že navrhovateľ sledoval priebeh súdneho pojednávania simultánne pomocou pripojených monitorov online na samostatných obrazovkách, zároveň navrhovateľ mal možnosť, (ktorú aj využil) diktovať svoje vyjadrenie priamo asistentke senátu. Z uvedenej zápisnice vyplýva, že priebeh pojednávania bol podrobne zaznamenaný a tiež, že navrhovateľ nevyužil právo požiadať súd o možnosť vyhotoviť si vlastný zvukový záznam o priebehu konania, či požiadať súd o doplnenie zápisnice alebo podať námietky proti jej zneniu, ak mal voči jej obsahu výhrady. Za danej procesnej situácie možno uzavrieť, že nevyhovením požiadavke navrhovateľa na vyhotovenie zvukového záznamu z pojednávania, spôsobom nám

navrhovaným, nedošlo k odňatiu možnosti účastníkovi pred súdom konať, keď právny predpis takúto povinnosť súdu neukladá.

Dovolateľ vadu podľa § 237 písm. g/ O.s.p. síce výslovne neoznačuje, avšak z obsahu dovolania, keď dovolateľ tvrdí, že vec prejednal a rozhodol vylúčený sudca, možno usudzovať, že namieta aj túto vadu.

Neexistencia žiadneho rozhodnutia alebo existencia právoplatného rozhodnutia nadriadeného súdu o tom, že sudca je alebo nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci, nebránila v danom prípade dovolaciemu súdu pri skúmaní podmienok prípustnosti dovolania v zmysle § 237 písm. g/ O.s.p., posúdiť túto otázku samostatne a prípadne i inak, než ju posúdil nadriadený súd (R 59/1997).

Sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti (§ 14 ods. 1 O.s.p.). Dôvodom na vylúčenie sudcu nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v postupe sudcu v konaní o prejednanie veci alebo v jeho rozhodovaní v iných veciach (§ 14 ods. 3 O.s.p.).

I keď zákon v § 14 ods. 1 O.s.p. spája vylúčenie sudcov z prejednávania a rozhodovania vo veci nielen so skutočne preukázanou zaujatosťou, ale aj vtedy, ak možno mať čo i len pochybnosť o ich nezaujatosti, nemožno prehliadať, že rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 14 ods. 1 O.s.p. predstavuje výnimku z významnej ústavnej zásady, že nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky). Vzhľadom na to možno vylúčiť sudcu z prejednávania a rozhodovania pridelenej veci len celkom výnimočne a len zo skutočne závažných dôvodov, ktoré sudcovi zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom, objektívne, nezaujato a spravodlivo. Samotný subjektívny názor účastníka konania, že v osobe určitého sudcu sú dané okolnosti vylučujúce ho z prejednávania a rozhodovania vecí, nezakladá ešte bez ďalšieho dôvod pre legitímne obavy z jeho nestranného a nezaujatého rozhodovania. Z obsahu spisu nevyplývajú také okolnosti, ktoré by spochybňovali zaujatosť JUDr. J. a aj pochybnosti v dovolaní vyslovené nemožno považovať za právne relevantné.

Najvyšší súd Slovenskej republiky vzhľadom na vyššie uvedené dospel k záveru, že prípustnosť podaného dovolania nevyplýva ani z § 237 písm. g/ O.s.p.

Pokiaľ dovolanie navrhovateľa smeruje proti v poradí druhému výroku rozsudku odvolacieho súdu, dovolací súd poznamenáva, že v tejto časti má rozhodnutie odvolacieho súdu formu uznesenia i napriek tomu, že odvolací súd rozhodol rozsudkom.

Dovolanie proti uzneseniu je prípustné, ak je ním napadnuté zmeňujúce uznesenie odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 písm. a/ O.s.p.) alebo ak odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločenstiev na zaujatie stanoviska (§ 239 ods. 1 písm. b/ veta prvá O.s.p.). Podľa § 239 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak a/ odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, b/ ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia, c/ ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky.

Keďže napadnutým je také uznesenie odvolacieho súdu, ktoré nevykazuje znaky uznesení uvedených v § 239 ods. 1 a ods. 2 O.s.p., nemožno prípustnosť dovolania vyvodiť z týchto ustanovení.

Navrhovateľ vady uvedené v § 237 písm. a/ až f/ O.s.p. nenamietal a dovolací súd ich existenciu nezistil.

Odvolací súd v prejednávanej veci aplikáciu § 83 O.s.p. zdôvodnil pre neho z rozhodovacej činnosti známej skutočnosti, že ohľadne úpravy práv a povinností rodičov k maloletému prebieha iné konanie na Okresnom súde Humenné pod sp. zn. 19 P 188/2007, ktoré začalo skôr ako konanie o neplatnosť manželstva s návrhom na takúto úpravu. Navrhovateľ podal v preskúmvanej veci návrh 1. februára 2008 a poručenská vec ako to vyplýva zo samotnej spisovej značky 19 P 188/2007 začala v roku 2007.

Dovolací súd ešte poznamenáva (k námietke navrhovateľa, že kolízny opatrovník vo veci nekonal), že kolízny opatrovník sa pojednávajúca 10. septembra 2010

a 1. októbra 2010 zúčastnil, čo nepochybne vyplýva zo zápisníc o pojednávaniach v uvedených dňoch.

Nakoľko prípustnosť dovolania v danom prípade nemožno vyvodiť z § 238 O.s.p. a § 239 O.s.p. a v dovolacom konaní neboli zistené ani dôvody prípustnosti uvedené v § 237 O.s.p., Najvyšší súd Slovenskej republiky mimoriadny opravný prostriedok navrhovateľa odmietol podľa § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p. v spojení s § 243b ods. 5 O.s.p.

V dovolacom konaní úspešnej odporkyni vzniklo právo na náhradu trov konania proti navrhovateľovi, ktorý úspech v dovolacom konaní nemal (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p.). Dovolací súd jej nepriznal náhradu trov dovolacieho konania, lebo v tomto konaní nepodala návrh na ich priznanie (§ 151 ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 27. októbra 2014

JUDr. Eva S a k á l o v á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Lenka Pošová